

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
У СФЕРІ АГРАРНОГО СЕКТОРАINSTITUTIONAL MECHANISM OF STATE POLICY FORMATION
IN THE SPHERE OF THE AGRICULTURAL SECTOR

У статті проведено систематичний аналіз складових інституційного механізму, який використовується для реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку в Україні. Дослідження спрямоване на визначення та розуміння ключових аспектів цього механізму з метою підвищення ефективності та досягнення позитивних результатів у галузі аграрного розвитку в країні, що дозволить досягти успіху в формуванні та реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку в Україні. Перш за все, в статті детально розглядається структура і компоненти інституційного механізму в контексті аграрного розвитку. Аналіз показує, що цей механізм включає в себе різноманітні державні органи, агентства, департаменти та інші інституції, які спільно працюють для виконання аграрних програм та забезпечення ефективної державної підтримки сільськогосподарського сектору. Основні аспекти функціонування інституційного механізму також проаналізовані в статті. Це включає в себе процеси координації, спрямовані на забезпечення взаємодії між різними органами та установами, а також регулювання інституційного впливу на аграрний сектор економіки. Особливий акцент робиться на визначенні ключових учасників цього інституційного механізму. Важливо відзначити, що у реалізації державної аграрної політики в Україні відіграють важливу роль Верховна Рада України, Президент України та Кабінет Міністрів України, які мають визначені повноваження у цій сфері. Міністерство аграрної політики та продовольства України відіграє ключову роль у цьому процесі, координуючи інші уповноважені інституції. В цілому, результати дослідження свідчать про існування добре структурованого інституційного механізму в Україні, спрямованого на підтримку та розвиток сільськогосподарського сектору. Цей механізм об'єднує різні державні органи та установи та координує їхню діяльність для досягнення спільних цілей у сфері аграрного розвитку. Міністерство аграрної політики та продовольства України відіграє важливу роль у впровадженні аграрної політики країни та спільно з іншими уповноваженими інституціями сприяє подальшому розвитку сільськогосподарського сектору.

Ключові слова: аграрний сектор, інституційний механізм, законодавство України, публічне управління.

The article systematically analyzes the components of the institutional mechanism used to implement state policy in the field of agrarian development in Ukraine. The study is aimed at defining and understanding the key aspects of this mechanism in order to increase efficiency and achieve positive results in the field of agrarian development in the country, which will allow success in the formation and implementation of state policy in the field of agrarian development in Ukraine. First of all, the article examines in detail the structure and components of the institutional mechanism in the context of agrarian development. The analysis shows that this mechanism includes various state bodies, agencies, departments and other institutions that work together to implement agricultural programs and ensure effective state support for the agricultural sector. The main aspects of the functioning of the institutional mechanism are also analyzed in the article. This includes coordination processes aimed at ensuring interaction between various bodies and institutions, as well as regulating institutional influence on the agrarian sector of the economy. Particular emphasis is placed on identifying key participants in this institutional mechanism. It is important to note that the Verkhovna Rada of Ukraine, the President of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine, who have specific powers in this area, play an important role in the implementation of the state agrarian policy in Ukraine. The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine plays a key role in this process, coordinating other authorized institutions. In general, the results of the study indicate the existence of a well-structured institutional mechanism in Ukraine aimed at supporting and developing the agricultural sector. This mechanism unites various state bodies and institutions and coordinates their activities to achieve common goals in the field of agrarian development. The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine plays an important role in the implementation of the country's agrarian policy and, together with other authorized institutions, promotes the further development of the agricultural sector.

Key words: agricultural sector, institutional mechanism, legislation of Ukraine, public administration.

УДК 351
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2023.36.7>

Демкова Т.О.

студентка II курсу факультету права,
публічного управління
та адміністрування
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла
Коцюбинського

На шляху до формування сприятливого інституційного середовища в аграрних відносинах України основними перешкодами вважаємо слабкість взаємозв'язку між владою, суб'єктами господарювання та суспільством й недосконалість механізму реалізації завдань формування сприятливих інституційних умов. Інституційний механізм розвитку аграрного сектору повинен бути спрямований на узгодження інтересів різних рівнів, тому що аграрний сектор є комплексом вертикальних й

горизонтальних зв'язків у внутрішній структурі та мережа взаємодій із зовнішнім середовищем. Зазначена система взаємодій обумовлюється специфікою аграрного інституційного механізму, котрий повинен враховувати пріоритети розвитку й окремих груп сільськогосподарських підприємств, й аграрного сектору, й суспільства в цілому [1, с. 343].

Останнім часом в науковій літературі ведеться спроба визначити механізм формування та реалізації державної аграрної

політики України. Окремі вчені відстоюють ринкові механізми функціонування аграрного сектору, інші – надають пріоритетне значення державному регулюванню економіки. Разом з тим, оптимальне поєднання ролі держави з ринковими регуляторами в сучасних умовах зможе забезпечити найбільш прискорений вихід аграрного сектору з кризи. Зокрема, часткове формування механізмів державного управління висвітлено в роботах О. Бородіної, П. Гайдуцького, В. Гейця, М. Латиніна, С. Мочерного, Т. Осташко, П. Саблука, Г. Черевка, В. Юрчишина та інших. У сфері інституційних досліджень розвитку аграрного сектора наявні ряд наукових доробок українських вчених, а саме: В. Андрійчука, Г. Балабанова, О. Бородіної, П. Гайдуцького, В. Геєця, М. Лендел, Ю. Лопатинського, В. Месель-Веселяка, О. Онищенко, Б. Пасхавера, П. Саблука, О. Шпичака, В. Юрчишина та інших [4, с. 16-17]. Вважаємо, що налагодження ефективної взаємодії між аграрними суб'єктами господарювання є важливим аспектом формування сприятливого інституційного середовища. Вказана проблема наголошує на тому, що дослідження та розробка механізмів впливу на цей діалог є недостатньо розглянутим аспектом інституційного механізму.

Метою статті є окреслення складових інституційного механізму реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку.

Механізм реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку має власну ієрархію уповноважених державних органів. У сфері аграрної політики України розподіл владних

функцій регламентується Конституцією, законами України, іншими нормативно-правовими актами. Аналіз повноважень Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, свідчить що в діяльності органів, котрі здійснюють загальне керівництво аграрною сферою переважають функції координаційно-регулюючого характеру [3, с. 14].

Відповідно до законодавства (рис. 1) Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, тобто вищий рівень публічного управління, реалізує засади державної аграрної політики.

На вищому рівні приймаються закони, визначаються соціальні, економічні, юридичні гарантії їх реалізації, контролюються їх дотримання, затверджуються загальнодержавні програми розвитку, обсяг фінансування в аграрній сфері тощо.

Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України як ключові органи державного управління мають свої ролі і повноваження у сфері аграрної політики.

Президент України: здійснює внутрішню та зовнішню політику держави, є главою держави і представником України на міжнародному рівні; виступає ініціатором аграрних реформ та розвитку аграрного сектору; президент може подавати законопроекти до Верховної Ради та активно впливати на законодавчий процес у сфері аграрного господарства; підписує закони та акти, прийняті Верховною Радою, включаючи закони, що стосуються аграрної політики, а підписані президентом закони набувають чинності; має можливість

Рис. 1. Інституційний публічного управління у сфері аграрного розвитку України*

*розроблено автором на основі законодавства України [6, 7].

ветувати закони, якщо він вважає їх невідповідними національним інтересам або Конституції України. При цьому Верховна Рада може переголосувати закон та перехід до його прийняття знову [5].

Верховна Рада України є вищим законодавчим органом України, має повноваження приймати закони та інші нормативні акти. Проводить парламентські слухання, обговорення та приймання рішень з питань аграрної політики, земельної реформи, підтримки аграрних виробників, харчової безпеки тощо. Верховна Рада здійснює контроль за діяльністю виконавчої влади, у тому числі за діями уряду щодо реалізації аграрної політики.

Загалом, Президент та Верховна Рада мають вплив на створення, здійснення та контроль за реалізацією аграрної політики в Україні, забезпечуючи важливий механізм прийняття і реалізації аграрних реформ та стратегій розвитку сільського господарства [5].

Кабінет Міністрів України (уряд) відіграє ключову роль у формуванні та реалізації аграрної політики в країні. Це виконавчий орган влади, який відповідає за прийняття та реалізацію законів та програм, що стосуються аграрного сектора. Основні функції Кабінету Міністрів України в сфері аграрної політики включають: розробку та здійснення аграрних реформ – Кабінет Міністрів готує та подає законопроекти до Верховної Ради, спрямовані на покращення розвитку сільського господарства та аграрного бізнесу, удосконалення земельного законодавства, підтримку фермерських господарств та забезпечення харчової безпеки; впровадження державних програм – Кабінет Міністрів розробляє та реалізує державні програми з розвитку аграрного сектора, такі як програми підтримки аграрних виробників, розвитку сільських територій, агроіндустрії, а також заходи з протидії опустелюванню та зміні клімату; забезпечення виконання законів – Кабінет Міністрів має контролювати виконання законів та приймати заходи для їх реалізації в аграрному секторі; управління бюджетними асигнуваннями – Кабінет Міністрів розподіляє бюджетні кошти на підтримку аграрного розвитку, фінансування державних програм та проектів, пов'язаних з аграрною сферою; міжнародне співробітництво – Кабінет Міністрів узгоджує політику України в аграрному секторі з міжнародними організаціями та іншими країнами, включаючи участь в міжнародних програмах та проектах. Загалом, Кабінет Міністрів України відіграє ключову роль у формуванні та реалізації аграрної політики, забезпечуючи координацію діяльності різних міністерств та організацій для досягнення стратегічних цілей

у розвитку сільського господарства і сфери агробізнесу [5].

Аналіз законодавства свідчить про те, що інституційний механізм реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку включає сукупність державних органів, агентств, департаментів та інших інституцій, які взаємодіють для виконання аграрних програм і забезпечення ефективної державної підтримки сільськогосподарського сектору (рис. 2).

Міністерство аграрної політики та продовольства України (Мінагрополітики) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. [8] є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Міністерство аграрної політики та продовольства є відповідальним органом з питань аграрного розвитку та реалізації державної політики у цій сфері. У своїй діяльності Мінагрополітики здійснює такі функції [5]:

1. Формування та реалізація державної аграрної політики, а саме: розробляє стратегії та програми розвитку сільського господарства, агропромислового виробництва, розвитку сільських територій, садівництва, виноградарства, виноробства, хмелярства та інших галузей агропромислового комплексу.

2. Регулювання у галузях сільського господарства, а саме: здійснює регулювання у сферах рослинництва, тваринництва, рибного господарства, органічного виробництва, насінництва та розсадництва.

3. Забезпечення продовольчої безпеки: здійснює контроль якості та безпеки харчових продуктів, регулювання цін на продовольчі товари.

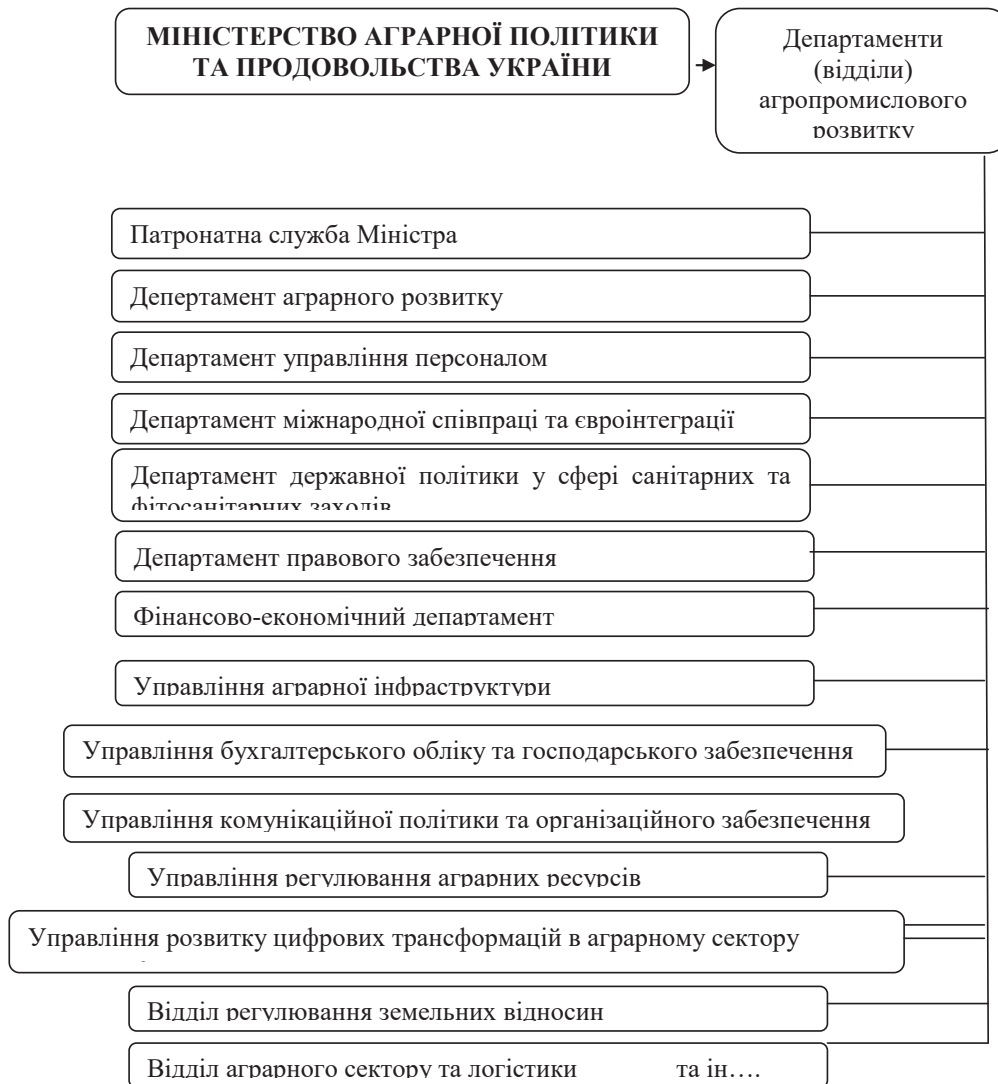
4. Контроль у сфері ветеринарної медицини: здійснює контроль за станом ветеринарної медицини та ветеринарної безпеки.

5. Управління земельними відносинами та меліорацією земель: впроваджує реформи у земельному законодавстві, розподіл земельних ділянок, а також веде діяльність у сфері меліорації земель.

6. Міжнародне співробітництво: співпрацює з міжнародними організаціями та іншими країнами в сфері аграрного розвитку та продовольства.

7. Розвиток інфраструктури геопросторових даних: відповідає за політику у сфері національної інфраструктури геопросторових даних.

8. Інженерно-технічне забезпечення та інноваційний розвиток агропромислового комплексу: розробляє політику у сфері технічного обладнання та інноваційного розвитку агропромислового комплексу.

Рис. 2. Департаменти Міністерства аграрної політики та продовольства України* [5]

*розроблено автором

Мінагрополітики у своїй діяльності керується Конституцією та законами України [8; 9; 10], указами Президента України та постановами Верховної Ради України [6; 7], прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства.

Вважаємо, що важливим є те, аби інституційний механізм був добре забезпечений координацією, ефективними комунікаційними зв'язками, а також мав чітку систему моніторингу та оцінки результатів, щоб забезпечити успішність формування та реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку.

Провівши аналіз інституційного механізму реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку в Україні, підведемо підсумок, що інституційний механізм базується на ієрархії державних органів, які виконують координаційно-регулюючі функції у сфері аграрної полі-

тики. Згідно з законодавством, Верховна Рада України, Президент України і Кабінет Міністрів України є вищими органами публічного управління, відповідність яких засадам державної аграрної політики є важливим завданням. Інституційний механізм також включає в себе ряд інших державних органів, агентств, інституцій, які співпрацюють для виконання аграрних програм та забезпечення ефективної державної підтримки сільськогосподарського сектору. Однак успішна реалізація аграрної політики вимагає добре організованої координації, ефективних комунікаційних зв'язків та системи моніторингу та оцінки результатів. У висновку можна сказати, що важливим аспектом є забезпечення інституційного механізму державної політики у сфері аграрного розвитку необхідними ресурсами та інструментами для ефективної діяльності. Такий механізм повинен бути гнучким, адаптованим

до змін у сільському господарстві та мати можливість вчасно реагувати на виклики та потреби галузі. Тільки такий підхід дозволить досягти успіху в формуванні та реалізації державної політики у сфері аграрного розвитку в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анікієнко В. М. Інституційні засади державного регулювання аграрного ринку на регіональному рівні. *Теорія та практика державного управління*. Харків, 2010. Вип. 2(29). С. 343–352.
2. Гальцова О. Л. Інституціональна інтеграція аграрного сектора України. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13 (1). С. 210–214.
3. Дем'яненко С. І. Концепція аграрної політики України : Українська аграрна конфедерація, Ін-т розвитку аграрного підприємництва та села, 2021. 34 с.
4. Лузан Ю. Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України : автореф. дис. д-ра екон. наук : спец. 08.00.03 / Ю. Я. Лузан ; ННЦ Ін-т аграр. економіки УААН. Київ, 2010. 37 с.
5. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 05.05.2023).
6. Проект Плану відновлення України «Нова аграрна політика». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/new-agrarian-policy.pdf> (дата звернення: 05.01.2023).
7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 5 серпня 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 05.01.2023).
8. Про Міністерство аграрної політики та продовольства України : Постанова Кабінету Міністрів України № 124 від 17 лютого 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.07.2023).
9. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України № 1877-IV від 27.10.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T041877> (дата звернення: 22. 02.2023).
10. Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку : Закон України № 9162 від 04.10.2018 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GH6AZ00A?an=8> (дата звернення: 05.01.2023).